

τοῦ βιβλίου εἶν' ἐκεῖνο πού μιλεῖ ὁ συγγραφεὺς γιὰ τὸν κανονισμό καὶ γιὰ τὴν ἐνοποίηση τῆς ἐθνικῆς γλώσσας. Ἐπιμένει στὴν ἀνάγκη μιᾶς ἀπλῆς καὶ εὐκολῆς γραμματικῆς γιὰ τὰ σκολειά. Μιά τέτοια γραμματικὴ πρέπει νὰ γραφτῆ σύμφωνα πάντα μὲ μιὰ ἀρχή. Χρειαζέται νὰ λείψουν οἱ πολλαπλοὶ τύποι καὶ νὰ πλοποιοηθοῦνε κάτω ἀπὸ ἓνα γενικό κανόνα πού νὰ περιλαβαίη ὀλόκληρη σειρά ἀπὸ λέξεις κυρίως γιὰ τὶς ρηματικὰς κατάληξεις. Δηλαδή, τυχαίνει μιὰ λέξη νὰ παρουσιάζεται μὲ πολλοὺς τύπους ὅμοια καθιερωμένους ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆση :

βαριούμαι καὶ βαριέμαι, κλαίω καὶ κλαίγω κτλ. Συμφέρει στὴ διδασκαλία νὰ ὑποταχτοῦν οἱ λέξεις τοῦτες σ' ἓνα τύπο. Μὰ πῶς μπορούμε νὰ διαλέξουμε; Θὰ διαλέξουμε κείνο τὸν τύπο πού παρουσιάζει τὶς πιὸ μεγάλες πιθανότητες πῶς θὰ ἐπικρατήσῃ. Καὶ οἱ πιθανότητες αὐτὲς θὰ εἶναι τόσο πιὸ πολλές, ὅσο θὰ ταιριάζῃ ὁ προτιμητέος ὁ τύπος μὲ πλουσιώτερη σειρά ἀνάλογων ὄρων. Ἔτσι, θάφθουμε τὸ κλαίγω καὶ θὰ πάρουμε τὸ κλαίω γιὰ τὸ κλαίω μπαίνει ἐπὶν ἀράδα μὲ τὸ λέω, καίω, ἀκούω, φάω, πᾶω, ὅπου τὸ γ δὲν μπορεῖ νὰ μὲνι στους τύπους τοῦ ἐνεστώτα. Ἀντίθετα, τὸ γ πρέπει νὰ μὲνι στὸν παρακτινικό γιὰ τὸν ἄν μπορούμε νὰ τὸ βγάλουμε ἐπὶν κοινὴ χρῆση, καὶ λέμε ἄκουα, ἄκουες κτλ. ἡ κοινὴ χρῆση ἀπαγορεύει τὸ βγάλσιμο στὸ ἔλα, ἔλεες κτλ. Κ' ἔτσι ἡ σειρά θὰ βρισκόταν ἐμποδισμένη, καὶ ὁ νόμος θὰ κομματιάζεταν καὶ θὰ χάνοταν μέσα στὰ μπερδέματα τῆς ἐξαίρεσης. Ὅταν κανεὶς παίρνῃ γιὰ ὁδηγὸ, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τὴν ἱστορία τῆς γλώσσας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά τὴ ζωντανὴ φωνολογία, παύει ἀπὸ τὸ νὰ βλέπῃ χωρισμένα τοὺς τύπους καὶ τὶς λέξεις· τὰ βλέπει συμπλεγμένα καὶ συγκολλημένα σὲ ἀρμονικὰ οἰκοδομῆ πού ὅλα τῆς τα μέρη ταιριάζουνε τῶνα μὲ τ' ἄλλο.

Πόσο ἀληθινὴ καὶ πόσο γόνιμη εἶναι ἡ ἀρχὴ τούτη, φαίνεται ἐκεῖ πού ὁ συγγραφεὺς μιλεῖ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τούτης, ζετυλιγοντάς την· ἐκεῖ δείχνονται τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Ψυχάρη, ἡ καθαρὴ του ματιὰ, ἡ ἀλάθευτη κρίση του, τὰ ἔσφαλτα συμπεράσματά του. Ὑστερ' ἀπὸ τὴ συμπεκνωμένη, περιπλοκή τοῦ Ronsard, τὸ πειθαρχικό σ' ὑπόγραμμα τοῦ Malherbe, πού κόβει, γιὰ νὰ δώσῃ φῶς καὶ ἀέρα. Ἡ γλώσσα κλαδωμένη ἀπὸ δῶ, θὰ πλουτιστῇ ἀπὸ κεῖ μὲ δαυείσματα καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαία καὶ ἀπὸ τὶς ξένες γλώσσες, ἀναγκαῖα γιὰ νὰ εἰπωθοῦν οἱ νέες ἰδέες· μὰ

δαυείσματα· αὐστηρὰ ὑποταγμένα στὴ ζωντανὴ φωνολογία, στὸ ζωντανὸ τυπικό.

Κι ἀφοῦ δείξαμε τὴν ἐπιστημονικὴ ἀξία τῆς Ἀπολογίας, θὰ εἴτανε ἄδικο νὰ μὴν πούμε δὺό λόγια καὶ γιὰ τὴν ἀξιοσημειωτὴ φιλολογικὴ τῆς ἀξία. Τὸ ὕψος τοῦ βιβλίου εἶναι τὸ πιὸ καταπειστικό ἐπιχείρημα γιὰ τὸ θέμα πού ὑποστηρίζει. Δείχνει μὲ τὸ παραδειγμα πῶς ἡ δημοτικὰ γλώσσα, τεχνικὰ μεταχειρισμένη, ἔχει ἀπὸ τώρα ἀρκετὸ πλοῦτος, δύνμη καὶ εὐλυγισί γιὰ νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὰ λεπτότατα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς. Καὶ καταλαβαίνει κανεὶς πῶς ὁ ἀρχηγός, κάνοντας λόγο στὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του γιὰ τοὺς ἄξιους πεζογράφους καὶ ποιητὲς πού ἀραδιστήκανε γύρω του, περηφανεύεται γιὰ ὅ,τι κατόρθωσε. καὶ μὲ πεποίθηση στὸ ἔργο ἀγναντεύει τὰ αὐριανά..

E. CLÉMENT

Ν Ι Α Τ Α

Ἡ ζήση μου ξεκίνησε νὰ πᾶν νὰ βρῇ τὰ νάτα...
 Τοῦ κάκου ἀργοπλανέθηκε σὴς ἄσας τὴ χλιμάρα,
 τοῦ κάκου χῶρες διάβηκε καὶ πολιτεῖες καὶ κάμπους,
 τοῦ κάκου τ' ἀποζήτησε σ' ὅλα τὰ μονοπάτια.
 Μὰ ἓνα στεγὸ καὶ ἀπόμωρο καὶ κρύφιο μονοπάτι
 τῆς λέει : «Γιὰ πάντα με κυρά, καὶ ἀκούθθα με καὶ μένα».
 Τὸ πάτησε, τ' ἀκούθθησε, καὶ ἀπόκοντα τὸ πήρε.
 Τὸν κάμπο ἀφίνει πίσωθε καὶ τὰ βουνὰ σιμώνει.
 Στὰ πλάγια καὶ στὰ διάσελα γλιστράει τὸ μονοπάτι,
 στὰ φουντωμένα γκρέμπανα καὶ σὶς στενὲς κλεισοῦρες.
 Στρατὶ τὸ κοντανάσασμα τὸ ἀφάνισμα τοῦ κάκου
 στρατὶ στρατὶ τὸ γήγεμα καὶ ἡ μυστικὴ ἡ ἐλπίδα.
 Ἐξάπαγε ἔδω τὸ ρῶτημα καὶ ἀντιβογγόσσε ἐκεῖθε.
 —Τὰ νάτα πού φυτρώνουνε καὶ πού ὁροολογοῦνται,
 στὸν ἥσιο τους νὰ κοιμηθῶ καὶ ἄπ' τὰνθια τους νὰ κόψω,
 νὰ στολισθῶ νὰ μυρωθῶ καὶ νὰ καλοκαρδίσω ;...
 Κ' ἐντὸς ἀγροίκας μόνημα καὶ εἴταν φωνὴ σὴν ξένη.
 —Αὐτοῦ πού πῆς ἀφέντρα μου, στὸ δρόμο σου θὰν τᾶβρηε ..
 Τηράει ζερβά, τηράει δεξιά, τηράει καταμπροστά τῆς
 βλοῖδι εἴταν ἡ συντροφιά πού ἔσωνε ἀγνή τὴ στρατά.
 Στέρφες ψυχὲς πού γύρευαν τὸ μαγικὸ τὸ σπῆρο,
 ἀγνὲς ζωὲς πού ἀκούθθαγαν τὸ μυστικὸ μαγνητῆ,
 καὶ σιήτες πού πελάγωσαν σκυμένες στὰ κετάκια.
 Ἐφτανε ἀπόπερα ἡ ὁροσιά, καὶ φέτρωνε ὁ ἀγέρας
 σὴν παραδείσιο μπάλασμο πού σφίγγει τοὺς ἀρμούς σου.
 Κάτι καινούριο, ἀνείπωτο, ξάνοιγε ἐντὸς τὸ βλέμμα,
 καὶ λόγιας πῶς ἔβλεπε πρώτη βολὰ τὸν ἥλιο . . .
 Κοιτοζυγώνει ἡ ζήση μου καὶ μπαίνει μέσ' τὸ δάσο
 πού στέκει σὲ λεβεντινὸς κατάκορφα, καὶ πάντα
 καὶ σὰ γανιάζει ἡ ἀνεμικὴ καὶ σὴν κεντρώνει ὁ γήλιος
 γιὰ τὸν καλοδεχόμενο ξαπλώνει τὰ κλαριά του.

Πρὶ νὰ σταθῇ, ν' ἀναπαυτῇ, νὰ πάρῃ λίγη ἀνάσα
 τὸ λόγο τῆς, χαρῆτίσμα, στέλνει πολέβρο γύρα.

—Γλυκόνειρος καὶ μυστικὸς κόσμος τ' ἀνάδαμά σας.
 Ἡ παρθενία σας λοβίουθε καὶ ἡ λυγερία σας πόθος,
 τὸ ψῆλος σας ὡσὴν καμηλός, πόθος ἡ προσονκὴ σας
 Ἀχ ! τὰ μικράτα μου εἴτανε δειλὰ καὶ ἀρρωστημένα
 μὲ σκέψη ἀργοπερπάτητη, καὶ εἴτανε τὸ κορμί μου
 τόπος πού λαχταράει κλαροὶ καὶ νείρεται νεράκι.
 Μὰ τριγυρίζετε ἀπαῖν καὶ μέσ' τὴν ἀγκάλιά σας
 νοιάθω πρωτόφαντην ὁρμὴ γιὰ τὸν τρανὸ μου δρόμο.
 Πάνου μιν γλυκοσπένετε τὸ χᾶδι τῆς ἀγάπης
 καὶ τὴν πνοὴ τῆς ὁμορφιάς. . . Γνώρισα τώρα ἐντὸς μου
 ἀμέτρητα ἀναβρόσματα, καὶ ἡ ὑπαρξὴ μου ἀπλώθη,
 γιὰ νὰ μαντέψῃ τ' ἄγνωστα . . . Τ' ἄψυχα καὶ ἔρμα γύρα
 μοῦ κουβεντιάσαν, καὶ ἔγυρα ν' ἀγγίξω τὴν ψυχὴ τους. . .
 Σεμνὸ ἄς σταθῇ τὸ διάβα μου ἀνάμεσὸ σας, καὶ ἄξιο.
 Καὶ κότου ἀπὸ τὸν ἥσιο σας καὶ μέσ' τὴ χλωροσιά σας
 ἄς εἶν' ἡ ἀγκάλη μου ἀνοιχτὴ γιὰ τὰ καινούρια, ὅς εἶναι
 πάντα μου ὁ ἔξυπος δνεῖρο, πάντα τραγοῦδι ὁ ὕπνος. . .
 Δὲν εἶναι ἡ γίς μου ἀνήμερη καὶ στέρφο μου τὸ χῶμα,
 μὰ πλάι σας ἐφαντάστηκα φτερά στὸ λογισμό μου,
 καὶ ἔπλασα τὸ τραγοῦδι μου γοργὸ ὡς τὸ λέρασμα σας,
 καὶ εἶπα νὰ μπάσω μέσα μου τὴν αἴθα τὴ δικὴ σας,
 καὶ ἔταξα τὰμα τῆς ψυχῆς, τὶς χάρες σας στεφάνι. . .
 Μὰ μιὰ μου ἡ μεγαλύτερη καὶ ἀπόβαθη λαχτάρα.
 Τὸ σπῆρο σας, τὸ σπῆρο σας λάου μου νὰ σκορπίσω,
 καὶ ἄ νὰ φτερῶσθῃ μέλλεται καὶ νὰ ριζώσῃ κάπου,
 παρὰ στὸν κῆπο τοῦ κορμιού, κἀλλίω μέσα στὸ νοῦ μου.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Η ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑ

(Δημοσιεύτηκε στὴν « Ἀκρόπολις », 13 τοῦ Ὀκτώβρη, σελ. 1, στηλ. 6).

Ὁ συγγραφεὺς τῶν « Ἀθηναίων Δημάρχων » κ. Γ. Παρασκευόπουλος ἀπέστειλε τὸ βιβλίον του εἰς τὸν γνωστὸν μεταφραστὴν εἰς τὴν δημῶδη τῆς Ἰλιάδος καὶ τοῦ Εὐαγγελίου κ. Α. Πάλλη, καὶ ὁ κ. Α. Πάλλης τοῦ ἔστειλε τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν, ἣτις εἶνε ὑπὸ πολλὰς ἐπιπέσεις ἐνδιαφέρουσα :

Ὅχι μόνον διὰ τὰς ὡραίας πράγματι περὶ τῶν πρὸ πενήκοντα ἐτῶν Ἀθηνῶν ἀναμνήσεις τῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μεγάλην πρὸς τὸν Δημάρχον μας καὶ τὰ ἔργα του ἐκτίμησιν τοῦ κ. Α. Πάλλη, ὅστις ζῶν εἰς Ἀγγλικὰς μεγαλοπόλεις καὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν πού ἔχει εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆται τοὺς ἀγῶνας τοῦ Δημάρχου μας, ὅστις παρελθὸν χρόνος ζήτηξ νὰ τὸ διακοσμήσῃ πολεμοῦμενος ἀπὸ Κυβερνήσεις

Ψ Υ Χ Α Ρ Η Σ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Ὁ Ἀντρέας ὅμως γύρεθε καὶ καλὰ νὰ πείσῃ τὸ ραδιογράφο· γύρεθε ὁ ἀνέλιπτος μιὰ ἐλπίδα νάρπαξ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἐπιστήμης, ὅπως ὁ ναθαγημένος ἀπὸ τὴ θάλασσα ἔρημη καὶ ἡ ἐπιστήμη στὰ λόγια του βουδῆ. Ὁ κ. Μπλέκος ἔλεγε καὶ ξανάλεγε, γλυκὰ γλυκὰ, πῶς τὰ ράδια μῆτε θέρμη προξενούνε μῆτε καμιά ταραχὴ. Ὁ Ἀντρέας κοίταξε ἄχαρνα τὰ χέρια τοῦ ραδιογράφου, τὰ δάχτυλά του τὰ καμένα, τὰ ξεφλουδιασμένα, τὰραχνιασμένα ἐπὶν ἄκρη τους. Καὶ τοῦ κένει :

— «Νὰ ὡστόσο πού κάπως ἐνεργοῦνε τὰ ράδια,

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸ 228 φύλλο.

νὰ πού ὄξω ἀπὸ τὴ θεραπευτικὴ τους τὴ δύναμη, θάχουνε καὶ καταστρεφτικὴ, ἀφοῦ σοῦ κάψανε καὶ σένα τοῦ ἴδιου τὰ δάχτυλά σου.»

Χιμογέλασε ὁ Μπλέκος. Ἡμερα τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ τὸ ὕψος ἐνὸς σοφοῦ πού ξέρει τὴ δουλειὰ του, πῶς τὸ δαχτυλοκάψιμο στους ραδιογράφους δὲ σημαίνει, καὶ πῶς ἄλλο ἡ ἀρρώστια τῆς φυματισμένης. Τὸν ἀποχαιρέτησε ὁ Ἀντρέας. Κομμένη τώρα ἡ στερνὴ του ἐλπίδα, γκρεμισμένη. Γκρεμιστήκε ἀπὸ τὶς σκάλες καὶ ἀφτὸς, περισσότερο παρὰ πού τὶς κατέβηκε. Γύρισε σπῆτι πεζός. Τρία τέταρτα τῆς ὥρας δρόμο. Ἀφανισμένος. Νύχτα καὶ ἀναμμένα τὰ γὰζια παντοῦ. Κατρακυλούσανε ἀπὸ τὰ μάτια του τὰ δάκρυα, χοντρά χοντρά. Ἐκλαψε ὅσπου νὰ προφάσῃ στὸ ἔργαστήρι του, νὰ σωροβολιατῆ ἐπὶν καναπέ, καὶ ἀφοῦ ἔπεσε σὰ χτυπημένος, ἀκόμη καὶ ἀκόμη ἔκλαιγε.

Ὁ Ἀντρέας πίστεθε τότες στὰ λόγια τοῦ φίλου του καὶ τὸ εἶχε γιὰ βέβαιο πῶς δὲν μπορούσε τίτοιος ἄθρωπος νὰ γελαστῇ. Ἐμελλε γλήγορα νὰ καταλάβῃ πῶς τὰ ράδια δὲν εἶχανε πάψει τὸ σκοτωμὸ τους. Μὲ τὸ Φλεβάρη ξέσπασε τὸ κακό. Ἐρχεται σὲ κάθε ἀρρώστια μιὰ στιγμὴ ὅπου, καθὼς τὸ δίδασκε ὁ Ἱπποκράτης, τὸ πάθος κρίνεται. Καὶ τότες γίνεται

κρίση. Δικάζεται ἡ ἀρρώστια καὶ εἴτε θὰ καταδικαστῇ ὁ ἀρρώστος εἴτε θὰ λεπτρωθῇ. Πιάστηκε ἡ κακὴ ὥρα γιὰ τὴν Κατινούλα. Πρῆστηκε ξανά, πρῆστηκε ἡ φούσκα. Πρῆστηκε πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν πρώτη φορά, τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὰ πρῶτα ραδιογραφήματα. Κι ἀρχίσανε συνκμα κατὶ πόνοι ἄγνωστοι ὡς τὸ Φλεβάρη, τρομαχτικοί, παντοῖνοι, ἀπαίσιοι. Μῆτε τὰ πιασθέντα μὲ τὴ μορφήν δὲ ρελοῦσανε πιε. Κ' εἴτανε πάντα νὰ θαμνησῆ γιὰ τὸ κορμάκι τοῦ κοριταίου, τὴν πιμονὴ καὶ τὴν τομονὴ τῆς, τὴ θείλησῃ τῆς νὰ τὴ γιατρῆσουνε οἱ γατροί, τὰ λόγια πού ἀναγκαζότανε νὰ τοῦς λῆθ, συχνὰ καὶ νὰ τοῦς τὰ φωνάζῃ, γιὰ νὰ νοιάσουνε σὶ ἔχει, νὰ τῆς διορίσουνε τὸ γιατρικό. Ἐἴτανε νὰ σκοτιστῆ καὶ νὰ φρέξῃ μὲ τὰ χίλια ντέρτια πού τὴν παρὰδῆσανε τὴν καμμένη τὴν Κατινούλα.

Τὸ ἔμπου πάντα ἔξβεγε ἀπὸ τὴ φούσκα, μὰ τὸ καλὸ κατανοῦσε τώρα κακό, ἐπειδὴ τὴ νύχτα, μὲ τὸν τρόπο τὸν καινούριο πού ἀχαρνα στοχαστήκανε νὰ τὴν πλκιάσουνε ἐπὶν Κλινικὴ, γιὰ νὰ κοίτεται ἴσια, τύχαινε νὰ περρυθῇ τὸ μολεμένο τὸ νερό, νὰ νεβῆ ὡς τὴ ράχη καὶ ἡ ράχη νὰ βγάλῃ σπυριά· τὸ λιγνεμένο τῆς τὸ πετσί κολνοῦσε στὸ σακκί τῆς τὸ καουτσουκένιο πού φοροῦσε στὴ μέση. Ἀναγκάστηκε